

تحلیلی بر سهم قهستان در پرورش نخبگان سیاسی، علمی و ادبی در قرون نخستین اسلامیفرشید جعفری^۱، احسان نوریان^۲، مریم تقی نیا^۳

۱- پژوهشگر و کارشناس ارشد تاریخ ایران اسلامی، دانشگاه شهید چمران اهواز (نویسنده مسئول)

۲- کارشناس ارشد علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد

۳- مدرس دانشگاه پیام نور ایلام، کارشناسی ارشد تاریخ ایران اسلامی

چکیده:

قهستان ایالتی در شرق ایران بود که تاریخ و جغرافیای آن با خراسان عجین شده است. ایالت قهستان گرچه در ساختار سیاسی و اداری بخشی از خراسان بزرگ بوده است، اما در منابع متعدد جغرافیایی، تاریخی و ادبی از آن تحت نام واحد جغرافیایی مستقل و متمایزی یاد شده است. قهستان به دلایلی از جمله موقعیت جغرافیایی و سیاسی و نزدیکی به مراکز علمی این عصر از جمله نیشابور، بلخ و سایر نواحی خراسان از اهمیت قابل توجهی برخوردار بوده و تأثیر و تأثرات بوضوح مشهود است. اکثر مشاهیر قهستان به حکم مقتضیات عصر، در عرصه‌ی علوم دینی (فقه، حدیث، قرائت، کلام، صرف و نحو و ...) فعال بودند که به نوعی علاوه بر دلبستگی، منبع درآمد نیز محسوب می‌شد. گرچه در عرصه‌ی شعر و شاعری، ادبیات، ریاضی، طب و ... نیز طرفدارانی از این خطه ظهور کردند که نه تنها در قهستان بلکه در خراسان و کل قلمرو اسلامی به چهره‌هایی نام آشنا بدل شدند. در این بین صاحب منصبانی نیز بودند که از قهستان به مدارج بالائی چون وزارت و سایر پست‌های دولتی دست یافتند که اغلب بی‌میل به شاعری و ادبیات نبودند. شهرهای تون، زوزن، پشت و خواف از کانون‌های عمده‌ی نخبه‌پروری در این ایالت بشمار می‌رفتند. این پژوهش در پی پاسخ دادن به این پرسش است که قهستان چه سهمی در پرورش نخبگان (سیاسی، نظامی، علمی و ادبی) در قرون نخستین اسلامی داشته است؟ بنابراین هدف از این پژوهش بررسی سهم قهستان؛ به عنوان یکی از تعیین کننده‌ترین مناطق ایران و جهان اسلام در پرورش مشاهیر در قرون نخستین اسلامی می‌باشد که بدون شک می‌تواند به شفافیت بخش‌هایی غبار گرفته و تاریخ این سرزمین؛ کمکی هر چند کوچک نماید. پژوهش حاضر به روش توصیفی- تحلیلی و بر اساس منابع کتابخانه‌ای نگاشته شده است. مبنای پژوهش منابع اصیل و بنا بر اصل امانتداری است.

واژگان کلیدی: نخبگان، قهستان، خراسان، نیشابور، علم.